

Trbiž je središče Kanalske doline

Slovensko kulturno središče Planika

Lucija Kavčič, foto: Wikimedia

Predstavitev Slovenskega kulturnega središča Planika bo 7. novembra ob 18. uri v Knjižnici Cirila Kosmača v Tolminu. Njegovo delovanje bosta predstavila predsednica doc. dr. Nataša Komac Gliha ter ustanovitelj in dolgoletni predsednik Rudi Bartaloth.

Slovensko kulturno središče Planika, osrednja slovenska kulturna ustanova v Kanalski dolini, skrbi za ohranjanje in spodbujanje rabe slovenskega jezika ter ozaveščanje navzočnosti slovenske kulture in slovenskega jezika. S svojim delovanjem in dejavnostmi skuša ustvarjati pozitivno razpoloženje do slovenskega jezika, kulture in vsega slovenskega kot pomembne identifikacijske prvine vsakdanjega življenja Kanalske doline. Med osrednje

dejavnosti SKS Planika sodijo izbirni tečaji slovenskega jezika za različne starostne skupine otrok, pomemben del svojega delovanja pa namenja založniški in raziskovalni dejavnosti. Od ustanovitve, tj. od leta 1997, je bilo izpeljanih sedem polletnih raziskovalnih taborov, v sodelovanju z ustanovami z območja slovenskega etničnega ozemlja v Italiji in iz Slovenije pa je doslej izšlo nekaj manj kot 20 publikacij, tudi pomembnih znanstvenih monografij. Ta

čas v prostorih SKS Planika v Ukvah urejajo lastno knjižnico; obstoječa knjižnica Salvatoreja Venosija je od marca 2014 dalje bogatejša za zapuščino slovenskega jezikoslovca in etnologa prof. Janeza Dolenca, ki mu je posvečena posebna sekcija, so zapisali o Slovenskem kulturnem središču Planika na svoji spletni strani, na kateri poročajo tudi o običajih v tem delu slovenskega sveta pa tudi o tako aktualnih novicah, kot je financiranje poučevanja slovenskega

jezika v šolah v Kanalski dolini.

Rešena slovenščina Tako so v svojem tiskovnem sporočilu objavili, da so z zadovoljstvom v medijih prebrali vest, da je za letošnje leto rešeno vprašanje financiranja poučevanja slovenskega jezika na šolah v Kanalski dolini. Sami si že dolga leta na vse mogoče načine in po različnih kanalih prizadevajo za dokončno in sistemsko rešitev poučevanja slovenščine na vseh stopnjah izobraževanja, in sicer

Slovensko kulturno središče Planika je na Trgu Latteria 1 v Naborjetu Ovčji vasi.

Male Rute v Kanalski dolini

v vseh vrtcih in šolah v Kanalski dolini; zagovarjajo pa sistemsko rešitev, ki bo zagotovila kontinuiran pouk slovenskega jezika v šolskih klopeh Kanalske doline tako z vsebinskega kot tudi z organizacijskega vidika. Vsakoletno (počitniško) iskanje novih zagotovil za ohranitev pouka slovenskega jezika v dolinskem šolstvu tik pred začetkom novega šolskega leta ali pa v prvih dneh pouka se namreč vleče že od vstopa slovenščine v dolinske šole, tj. od leta 1998.

Društvo Planika Slovensko kulturno središče Planika je začelo opozarjati na potrebo po uvedbi slovenščine v šolski izobraževalni pouk v Kanalski dolini že konec leta 1997 in nato podpiralo vsakršno prizadevanje in pobudo, ki je prišla iz šolskega okolja in javnih uprav Kanalske doline. Tako so med drugim leta 2005 podprli zahtevo trbiškega občinskega odbora po ustanovitvi kateder za slovenski in nemški jezik na šolah Kanalske doline in si prizadevali, da sta občinska sveta občine Naborjet Ovčja vas (15. 7. 2011) in občine Trbiž (19. 7. 2011) izglasovala zahtevo po ustanovitvi trojezične šole; zahtevi sta bili nato posredovani Paritetnemu odboru za probleme slovenske manjšine v Italiji v Trst. 9. junija 2014 so naslovili pismo o pouku slovenščine v vrtcih in šolah Kanalske doline na vse za Slovence v zamejstvu pristojne ustanove v Republiki Sloveniji in jih 13. oktobra 2014 znova pozvali, naj se dokončno

reši problem pouka slovenščine v Kanalski dolini, so zapisali v svojem sporočilu za javnost. V Slovenskem kulturnem društvu Planika so namreč prepričani, da je problem rešljiv, saj je njihovo središče v šolskem letu 2003/2004 dobilo pooblastilo takratnega didaktičnega ravnote-

si bo vsekakor še naprej prizadevalo, da slovenščina v javnih šolah in v javnosti dobi mesto, ki ji zgodovinsko pripada,« so sklenili sporočilo za javnost v Slovenskem kulturnem središču Planika.

Beseda o predsednici Pred-

Vprašanje financiranja poučevanja slovenskega jezika na šolah v Kanalski dolini je za letošnje leto rešeno.

lja in izvajalo pouk slovenščine v vseh dolinskih vrtcih in osnovnih šolah, v šolskem letu 2011/2012 pa so ob podpori Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu ter drugih pristojnih ustanov RS poskusno uvedli pouk slovenščine v sedme razrede nižje srednje šole in dva razreda liceja v Trbižu. Zadnjih pet let je na osnovni šoli v Ukvah tudi dodatna učiteljica za slovenski jezik.

Živa slovenščina Slovenščina v Kanalski dolini tako ne bo zamrla, pač pa bo lahko nemara še glasneje odmevala najprej po šolskih hodnikih, nato pa tudi med vrhovi, ki obkrožajo to lepo s Slovenci poseljeno dolino: »Prepričani smo, da so obstoječa manjšinska zakonodaja in izglasovane zahteve javnih uprav Kanalske doline v prejšnjih letih dobra podlaga za začetek sistemske rešitve problema in morebitno uvedbo dvo- ali trojezičnega pouka. SKS Planika

sednica Slovenskega kulturnega središča Planika v Kanalski dolini je dr. Nataša Gliha Komac, ki v kanalskih vaseh že skoraj dvajset let skrbi za tečaje slovenščine, sicer pa je sodelavka Leksikološke sekcije Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani. Sredi septembra je v Ukvah v Kanalski dolini v Italiji predstavila svojo monografijo z naslovom Ljudska religioznost v Kanalski dolini – O umiti in v prti zaviti lobanji. Za cilj raziskovanja tega običaja si je dr. Nataša Gliha Komac izbrala Kanalsko dolino, ker je bila rojena na Predelu. V svoji monografiji »po več kot pol stoletja dviga iz pozabe na Gorenjskem, Koroškem in v Kanalski dolini zelo razširjeno navado ob prekopavanju mrliča, ko so lobanjo zadnjega pokopanega umili in zavili v prti ter jo položili k novemu mrliču. Če tega ne bi storili, pravijo, bi

duša pokojnega še naprej trpela v vicah, zemlja pa bi novega mrtvega vrgla ven. Ko sem po predstavitvi monografije spraševal ljudi, ali morda kdo kaj ve o tej navadi, mi je Ivan Rozman iz Zgornjih Dupelj povedal, da je njegova teta Francka kar na koritu sredi vasi umivala lobanjo enega od svojih staršev in jo potem, zavito v prti, odnesla nazaj na pokopališče. Umivanje je bilo pomembno obredno dejanje, izraz spoštovanja do pokojnika. Najpogosteje so lobanjo umivali z blagoslovljeno vodo, v nekaterih primerih pa so jo samo polili z vodo. To so počeli svojci pokojnega, običajno hčerke in sinovi pa tudi bratje in sestre. Če pa ni bilo naslednikov, je to storil bližnji sorodnik. V nekaterih krajih so to storili takoj, ko je prišel grobar do lobanje, v drugih pa kasneje, tudi dan pred pogrebom. Umito lobanjo so kot v culo zavili v bel prti, navzkriž, po dva vogala skupaj, jo na dan pogreba ob grobu skrili za kup izkopane zemlje, da ni bila vsem na očeh, in jo nato položili na krsto novega pokojnika. Da je v ta obred vključena samo lobanja oziroma glava, je razumljivo. Glava je pomemben element opredeljevanja človeškega bitja, ki so mu že v zgodnjem srednjem veku pripisovali posebne, nadnaravne zmožnosti. Umivanje lobanje je bilo za čas, ko se je dogajalo, tudi očiščevanje grehov in povračilo dolga staršem,« je o znanstveni monografiji dr. Nataše Glihe Komac zapisal Jože Košnjek v Gorenjskem glasu. **D**